

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

GODS GEHEIM

...het geheimenis van Zijn wil... om, ter voorbereiding van de volheid der tijden, al wat in de hemelen en op de aarde is, onder één Hoofd, dat is Christus, samen te vatten...

Ef. 1 : 7—10.

De brief aan de Efeziërs is wel eens genoemd de brief aan de kerk over de kerk. Het onderwerp van deze brief zou zijn de gemeente Gods, haar verkiezing, haar verlossing, haar hoge plaats in Gods heilswerk, haar eenheid, haar roeping, haar strijd, haar glorie.

Het komt mij voor, dat dit juist is. Ik ken geen ander boek in het Nieuwe Testament, waarin zoveel over de kerk gesproken wordt als in deze brief aan de gemeente van Efeze.

Alleen maar, de apostel Paulus heeft nergens een geïsoleerde belangstelling voor de kerk. Wanneer Paulus spreekt over de kerk, dan ziet hij haar door twee onverbreekbare banden verbonden: door een verticale band met Christus; en door een horizontale band met de wereld.

Wat die eerste band betreft: wie aandachtig de Efeze-brief doorleest, komt al spoedig tot de ontdekking, dat we over de kerk geen zinnig woord kunnen zeggen, als we niet het rechte zicht op Christus hebben. Elke stelling over de kerk, elke theorie over de kerk is al veroordeeld, wanneer de hoge plaats van Christus, de band aan Christus, de gemeenschap in Christus niet voorop gesteld wordt en alle gedachten over de kerk volstrekt beheerst.

En wat het tweede betreft: Paulus is er diep van doordrongen, dat God maar niet een kerk wil, zonder meer. Maar in de vergadering van Zijn Kerk zoekt Hij de verlossing van de wereld, het herstel van de ganse schepping. Wanneer Christus Zijn gemeente vergadert, dan grijpt Hij maar niet een paar mensen vast, dan isoleert Hij niet wat mensen uit het geheel van de schepping Gods. Neen, dan zoekt Hij de ganse kosmos, de aarde en haar volheid te onttrekken aan het verderf. Dan werkt Hij aan op de wederherstelling van alle dingen.

In de vss 3—6 heeft de apostel gesproken, gezongen van de eeuwige verkiezing Gods. Met grote verrukking en met diepe verwondering heeft hij verteld, wat er leefde en werkte in Gods hart: een eeuwige liefde voor een volk, verloren in schuld. Ja, dat was voor Paulus het allesbeheersende in die eerste verzen: de eeuwige liefde Gods. Want het was het allesbeheersende in Gods voornemen: Hij werd gedreven door liefde, toen Hij Zich van eeuwigheid een volk verkoos, dat heilige en onberispelijke priesterdienst zou verrichten voor Zijn aangezicht.

Maar daarmee is over Gods eeuwig voornemen nog lang niet alles gezegd. Nu Paulus dit thema eenmaal heeft aangesneden, het thema van Gods heilsplan, nu heeft hij een

bron van weldaden aanbeoord die onuitputtelijk is. Want Gods voornemen heeft maar niet alleen betrekking op de verlossing van mensen; Zijn eeuwige liefde zoekt een veel groter werkterrein. God heeft maar niet een déél van Zijn schepping liefgehad, neen, also lief had Hij de wereld, dat Hij Zijn Zoon gezonden heeft. Hij zoekt de verlossing, het herstel, de herschepping van de ganse kosmos.

En daarin blijft de Heere trouw aan al Zijn werken. Want eens heeft Hij Zijn ganse hart opgelegd, in de morgenstond van de aarde. Eens heeft Hij Zijn liefde laten gaan, toen Hij een gans heelal tot leven wekte. Toen schiep Hij maar niet een mens; Hij maakte een wereld, een aarde en haar volheid.

En nu Hij nog eens Zijn hart opent en Zijn eeuwige liefde haar werk laat doen, nu wil Hij naar Zijn voornemen maar niet een mens, of een paar mensen redden. Hij wil de wereld, die zich aan de machten heeft overgegeven, weer brengen onder Zijn hoog gezag. Hij wil het gans heelal verlossen van het verderf en het een nieuwe kroon geven: de kroon van Zijn goedertierenheid en barmhartigheden.

U weet, daar spreekt de Schrift meermalen van. Bijv. in Rom. 8. Daar wordt van alle schepsel gezegd, dat het zucht en in barensnood is tot nu toe. Maar het is een zuchten van verwachting, van blijde verwachting, dat alle schepsel zal vrijgemaakt worden uit de slavernij van het verderf en gebracht zal worden tot de vrijheid van de glorie der kinderen Gods.

Dat zijn de brede verbanden waarin de Schrift van de verlossing spreekt. Wij verwachten naar Zijn belofte een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Van dit brede verlossingswerk spreekt de apostel in Efeze 1, als hij ons Gods geheim bekend maakt.

Gods geheim, ja. Dat is de inhoud van Zijn eeuwig voornemen, dat Hij geslachten lang verborgen heeft gehouden en dat Hij nu eindelijk bekend gemaakt heeft door de prediking der apostelen.

Dit geheim, dat Hij ter voorbereiding van de volheid der tijden, al wat in de hemel en op de aarde is, onder één Hoofd, Christus, zou samenvatten.

Dit geheim is als een kostbare diamant met vele facetten, die wij van dichtbij moeten bezien.

De apostel spreekt hier van de volheid der tijden. U weet, dat op een andere plaats in de Schrift (Gal. 4) gesproken wordt van de volheid des tijds. In de volheid des tijds heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet. Dan wordt dus bedoeld het ogenblik van Christus' geboorte. Toen was de beker van de tijd, van de Oud-testamentische tijd, tot de rand toe gevuld. Alles was gereed, dat Gods heil kon binnenkomen in de wereld in Christus Jezus, het Kind van Maria.

Maar er komt eens een ogenblik, waarop niet slechts de Oud-testamentische tijd, maar alle tijden voldragen zullen zijn, het ogenblik waarop alle bekers vol zullen zijn — en dat noemt de Schrift de volheid der tijden. Dat wordt het einde van Gods grote dag — en het begin van een nieuwe dag die geen nacht meer kent.

En met het oog op die volheid der tijden heeft God een heerlijk plan, een kostbaar geheim: Hij wil nu alle dingen, in de hemel en op de aarde, onder één Hoofd, Christus samenvatten.

Wat betekent dit? De grondtekst gebruikt hiervoor een woord, waarvoor ik met de

INHOUD

Gods geheim	W. B.
Als een mosterdzaad (II)	W. H. B.
Een Gereformeerde Biecht?	F. v. D.
De advocaat der Afscheidenen (I)	D. W. L. M.
De noodzaak der Wedergeboorte gebleken	D. M.
Boekbespreking:	
H. C. S., P. A. H., D. W. L. M.	
Persschouw	C. V.
Kerknieuws	

beste wil geen passende vertaling kan vinden. De vertalers van het Bijbelgenootschap hebben er hun best op gedaan, maar om het fijne ervan te vatten, moet ik er toch iets meer van vertellen.

Behalve in onze tekst komt dit woord nog één keer voor in het Nieuwe Testament, in Romeinen 13. Daar lezen we, dat alle geboden van de wet worden **samengevat** in dit woord: gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Daar wordt dit mee bedoeld, dat ieder gebod van de wet beheerst wordt door het gebod der liefde. Wanneer u een deel van de wet losmaakt van dit **hoofdgebod**, dan wordt het tot een caricatuur, dan verliest het zijn indringende betekenis. Elk gebod is doortrokken van, het vindt zijn eigenlijke zin in, het is een uitloper van het gebod der liefde. Die samenvatting onder één hoofd is dus niet een dode, mechanische handeling. Neen, alle geboden vormen met elkaar een volstreekte eenheid in het liefdesgebod.

Zo ongeveer staat het ook met de samenvatting van alle dingen onder het ene hoofd, Christus. Het is Gods heilsplan, dat straks alle dingen doortrokken zullen zijn van Christus, beheerst zullen worden door Christus, hun eenheid zullen vinden in Christus. Dan zal het schrijverke van Guido Gezelle de naam van Christus op het water schrijven. En de bloemen zullen de taal van Christus spreken. En de sterren zullen het licht van Christus uitstralen. En in de mensen zal Christus geheel en al gestalte aangenomen hebben. Dan zal het zonder enig voorbehoud gelden: ik leef niet meer, maar Christus leeft in mij.

Dan botsen de belangen der volken niet meer. want alle volken vinden hun eenheid in Christus. Dan worden broeders en zusters niet meer van elkaar vervreemd, want ze vinden elkaar ieder ogenblik in Christus. Dan ontmoeten we in Nederland en in China, in Amerika en in Rusland en in de ganse schepping de heilige en hoge en enige Naam van Christus.

Dan wordt eindelijk vervuld de hunkering, die iemand eens zó onder woorden heeft gebracht: „Geef mij het goud der wereld en ik zal Hem een scepter smeden. Geef mij de bergen der aarde en ik zal Hem een troon bouwen. Geef mij de sterren van de nacht en ik zal een krans weven voor Zijn voorhoofd.

Als ik te beschikken had over al de muziek, over al de harmonieën in het heelal, ik zou het engelenkoor des hemels bijeenroepen, en alle orkesten der wereld, het dondergeklater van alle bergtoppen en de machtige stemmen der zee, en ik zou hen allen tezamen doen aanheffen de grote koorzang: In het kruis van Christus roem ik“.

Baarn

W. Borgdorff.

INDIEN WIJ ONZE ZONDEN BELIJDEN, HIJ IS GETROUW EN RECHTVAARDIG. DAT HIJ ONS DE ZONDEN VERGEVE, EN ONS REINIGE VAN ALLE ONGERECHTIGHEID.

1 Johannes 1 : 9.

Als een Mosterdzaad

II (Slot)

Wat dacht u, vergadering? Zou deze gelijkenis ons op deze jaarvergadering niet confronteren met de realiteit van het koninkrijk der hemelen voor het werk van onze vereniging en haar geschiedenis? Natuurlijk: dit werk is maar een klein onderdeel in het grote koninkrijk van Jezus Christus. En toch: geen onbelangrijk onderdeel. Het loopt niet zo in het oog als b.v. het werk van zending en evangelisatie, het timmert niet aan de weg. Maar dat is niet altijd de maatstaf voor de belangrijkheid van werk in het koninkrijk. Dat laat de Heiland ons wel in deze gelijkenis zien. Het koninkrijk der hemelen komt niet met uitwendig gelaat. Het wordt vergeleken met het onaanzienlijk mosterdzaad. Al maakt dit werk dus niet veel gerucht, is het niet belangrijk om zich te ontfemen over doofstomme kinderen? Over mensen, die naar het beeld van God zijn geschapen, maar die in het leed van het doof en stom zijn, iets meedragen van de vloek Gods, die door de zonde over de schepping gekomen is? Men heeft wel eens een vergelijking trachten te treffen wat erger zou zijn: blind zijn of doof zijn. Maar elke vergelijking gaat hier mank voor mensen, die zelf noch aan het ene noch aan het andere leed zijn onderworpen. In ieder geval: een blinde kan nog horen en spreken. En wat zijn het geluid en het woord machtige communicatiemiddelen onder de mensen! Dat hoort ook tot het naar het beeld van God geschapen zijn van de mens, dat hij in communicatie met zijn medemens staat. God heeft in zichzelf eeuwig communicatie als Vader, Zoon en Heilige Geest. God voert binnen Zichzelf eeuwig het gesprek. En hij heeft de mens geschapen in de mogelijkheid van het contact, het levende verkeer met de andere mens. En wanneer nu door de macht en de vloek van de zonde, dit onderdeel van ons menszijn is lamgelegd, dan is dat voor hem, die dit treft, een ontzettende inbreuk op het menszijn.

Daar komt nog iets bij. God gebruikt de communicatie door het Woord in de aller-eerste plaats om zijn Woord tot de mens te spreken. Het geloof is uit het horen en horen door het woord van Christus, zegt Paulus in Rom. 10 : 17. Wij worden wedergeboren door het onverderfelijk zaad van het Woord Gods, is de boodschap van de apostel Petrus. Welnu, hier zijn mensen, die evenals alle andere kinderen in zonde ontvangen en geboren en daarom aan allerhande ellendigheid, ja aan de verdoemenis zelf onderworpen zijn, en die evenmin als de andere het rijk Gods kunnen binnengaan, tenzij zij wederom geboren worden. Is het dan geen machtig mooi werk in het koninkrijk der hemelen, als wij deze kinderen van het verbond dat krachtig middel tot wedergeboorte, het woord Gods, kunnen laten horen en verstaan? Hoe God soeverein buiten de middelen om werkt, weten wij niet en laten wij nu rusten. Hij bindt ons en onze kinderen aan de middelen. En God geeft ons thans de mogelijkheid die middelen ook vruchtbaar te maken voor de doofstomme kinderen van zijn gemeente. Ik denk aan de genezing van de doofstomme door de Heiland zelf. Zelfs in dat wel heel bijzondere geval bewandelt ook de Heiland de weg der middelen en versmaadt Hij die niet. Die man kon niet horen en hij sprak zwaar. Maar zien kon hij wel. Welnu, de Heiland zuchtte vóór Hij zijn machtswoord Effatha tot die man sprak. Dat zuchten van de Heiland kon die man aan de zwoegende borst van de Heiland zien. Hij nam hem mee in zijn aandacht in het gebed tot de Vader. En zo mogen wij door deze arbeid onze kinderen, door hen weer op te nemen in de communicatie van het woord, meenemen tot God en zijn genade in Christus Jezus.

En als wij nu, na zoveel jaar — het is al

in de zeventig — de arbeid overzien, wat is dan ook voor deze tak in het koninkrijk der hemelen de gelijkenis van het mosterdzaad realiteit geweest. Hoe klein was dit begin en wat een geduld is er bij dat begin nodig geweest. Ik las dezer dagen, dat Lucas Lindeboom in zijn bekende geschrift „De Christelijke Gereformeerde Kerk. Een en ander over haar toestand, roeping en toekomst, aan de ernstige overweging ook van de gelovigen buiten haar aanbevolen” van 1875 (Lindeboom hield van lange titels), reeds pleitte voor de oprichting van stichtingen voor doofstommen. Het was waarlijk ook niet te vroeg in christelijk Nederland. Wie de geschiedenis van dit werk bestudeert, ontdekt, dat ditmaal de christenen werkelijk niet voorop gingen in het stichten van inrichtingen als deze. Reeds in het begin der eeuw stichtte Guyot in Groningen een algemene stichting en in het midden van de eeuw hadden de roomsen al hun tehuizen. Maar goed. toen Lindeboom eindelijk het christenvolk ging mobiliseren, had ook hij het nodige geduld te oefenen. In 1875 publiceerde hij al zijn oproep, maar het werd 1888 voor er voor het eerst een begin gemaakt kon worden. Toen werd de korrel in de aarde gelegd. Maar het was dan ook de korrel van het koninkrijk. In een van de eerste jaarvergaderingen liet Lindeboom duidelijk horen, waar de kracht lag, waaruit hij werkte, en hoe hij deze arbeid positief als arbeid in het koninkrijk zag:

Nu de Heere ons zijn volle Godsopenbaring gaf in de Heilige Schrift, verwachten wij dezelfde wondere zegeningen en genezingen van Hem, maar in den weg der middelen. Ook voor onze doofstomme kinderen. Hij kan en wil het hart der doofstomme kinderen openen, dat het een toebereide aarde zij om het zaad des Evangelies te ontvangen.

Dat stond Lindeboom dus klaar voor ogen: het ging om het zaad des Evangelies. De arbeid van deze vereniging was niet in de eerste plaats humanitaire philanthropie, maar bediening van het Evangelie aan hen, die tot nu toe van de boodschap van het Evangelie waren uitgesloten. En in 1906 zei Lindeboom in de jaarvergadering: Onze Vereniging is geroepen om het door heel het land te doen weerklanken: Christenen, vergeet uw doofstomme kinderen toch niet! En wat betreft de financiële mogelijkheden riep hij kort en bondig uit: „In Hem (de Heere) ligt ons waarborgkapitaal, dat ons met moed doet voortgaan met onze arbeid”.

Inderdaad, het begin van dit koninkrijks-werk was als van een mosterdzaad. Ik wil eens enkele cijfers noemen: Het aantal leerlingen bedroeg in 1891 nog maar 5, in 1899 waren het er reeds 25 en thans meldt het jaarverslag, dat er 341 kinderen in 1961 op de inrichtingen der vereniging werden verzorgd, met als personeel 3 hoofden van scholen, 40 onderwijzers en onderwijzeressen, 3 logopedisten om van het andere personeel maar te zwijgen.

Hetzelfde geldt van de financiële kant van het werk. De opbrengst der contributies was in 1889 nog maar f 1000.—. In 1899 was het reeds f 3000.— en thans staat een bedrag van f 175.000.— op de staat van inkomsten en uitgaven. Aan giften en collecten kwam in 1899 binnen een bedrag van f 3400.— en dat was voor die tijd blijkens de statistiek een topjaar, terwijl er thans een bedrag binnenkwam van ruim f 47.000.—. En dan zwijg ik nog van de gebouwen en verdere hulpmiddelen. Wanneer we het begin en het einde vergelijken is de groei van de vereniging spectaculair, maar als ge de statistieken gadeslaat in het gedenkboek van het 50ste jaar der vereniging, dan ziet ge dat het een geleidelijke groei was. Het ging als het mosterdzaad: wie maar geduld had en wachten kon, zag het groeien door de jaren heen.

En zo staat de plant van deze vereniging er nu voluit. En inderdaad, de vogels des hemels nestelen in de takken. Hoe biedt dit onderdeel van het koninkrijks-werk geen beschutting en redding en verzorging voor de ellende van het doofstom zijn. Ds Kremer heeft eens in een jaarvergadering gezegd: de werkelijkheid, waarop de vereniging gebouwd is, is hard en donker: de zonde en

haar gevolgen. Zonder zonde en val en vloek was er geen doofstomheid in deze wereld. Maar nu ze er is, is er ook de barmhartige Hogepriester, die door zijn Evangelie ook doofstommen wil wederbaren tot kinderen Gods. En daaraan mag de vereniging dienstbaar zijn.

Zo is er alle reden op een jaarvergadering als deze terug te zien en dankbaar te constateren, hoe de Heere God dit werk heeft willen zegenen, zo klein als een mosterdzaad begonnen. We staan hier voor de realiteit van de vervulling van de beloften Gods. Arbeid in de Heere verricht is nimmer ijdel.

En nu verder: wat is de toekomst van dit werk? Zal die groei altijd zo doorgaan? Hoe hebben we het nieuwe werkjaar weer in te gaan? Zijn er ook gevaren, die dit werk bedreigen? Ik ken dit werk niet van nabij, kan dus over de Effathagemeenschap als zodanig niet spreken. Maar er is stellig een gevaar, dat dit zo klein begonnen en zo groot uitgegroeid werk bedreigt. Ik zou dat willen noemen: het gevaar der **verzakelijking**. Het is een gevaar, dat ons christelijk barmhartigheids-werk over heel de linie bedreigt. En er is alle reden elkaar op een dag als vandaag daarvoor te waarschuwen. Wie het jaarverslag 1961 aandachtig doorleest, ziet hoe omvangrijk het werk van de vereniging geworden is. Het omvat al lang niet meer de verpleging en verzorging van de doofstomme leerlingen in eigenlijke zin. Er is reeds een uitgebreide zorg voor ze worden opgenomen in het instituut. Er is een zorgvuldige home-training. De thans beschikbaar gekome moderne hoorapparatuur wordt in zijn volle omvang toegepast om de laatste resten van het gehoor, die nog over zijn, te redden. Maatschappelijke werksters bezoeken de kinderen in de gezinnen. Dan volgt de verpleging en het onderwijs op het instituut en daarnaast is er weer een uitgebreide nazorg. De oprichters hadden van dit alles niet kunnen dromen. Het is prachtig, dat thans al deze moderne middelen en mogelijkheden voorhanden zijn. En toch: laten wij zien, dat wat centraal in dit werk moet zijn, ook centraal blijft staan. Om het met de woorden van Lindeboom te zeggen: God kan en wil het hart der doofstomme kinderen openen, dat het een toebereide aarde zij om het zaad des Evangelies te ontvangen. Het gaat om het Evangelie als zaad der wedergeboorte. Het gaat om Christus als de barmhartige Hogepriester. Het gaat om de Heilige Geest, die door het middel van het Woord werkt. Dat moet in al onze arbeid in de gezinnen vóór de opname in het instituut, op het instituut zélf en in de nazorg centraal blijven staan. Anders gaat het eigene van ons werk verloren en is de belofte, die ons in de gelijkenis van het mosterdzaad gegeven is, krachteloos geworden. Het gaat om de christelijke barmhartigheid, die alleen zijn oorsprong en kracht vindt in Christus zelf en zijn priesterlijk werk ter verzoening van de zonde.

Op een jaarvergadering houden wij ons bezig met cijfers en feiten. Dat is goed en noodzakelijk. Maar het is tegelijk een moment van bezinning, van terugblik en uitzicht. Ik hoop, dat én het bestuur én het personeel, onderwijzers en onderwijzeressen en allen, die in onze instituten werkzaam zijn, op een dag als vandaag zich weer gesteerd gevoelen tot hun taak en ook in het komende jaar dit instituut in het barmhartigheids-werk in Nederland een opgericht teken laten zijn van de liefde van Christus tot het verlorene en ellendige. Dan blijven we met ons werk in de lijn van de stichters. Dan is ook voor de toekomst de belofte van groei en beschutting als van het mosterdzaad levend, en dan zal ons instituut ook in het komende jaar temidden van de harde werkelijkheid van de zonde en haar gevolgen een teken zijn van de verlossende en reddende kracht van het Evangelie van Jezus Christus, onze grote Hogepriester.

Enschede.

R. H. Bremmer.

Aan hen die in Amsterdam gaan studeren.

VERENIGING VAN GEREFORMEERDE STUDENTEN AMSTERDAM.

Inlichtingen en aanmeldingen bij E. Kooiman, Bonaireplein 10 III, Amsterdam-W.

De novitaatstijd begint 11 september a.s.

Attentie,

leden van de persvereniging Opbouw

Geeft uw adreswijziging op bij het adres
secr.-penningm.:

Van Lijnden van Sandenburglaan 16, Utrecht.

Een Gereformeerde Biecht?

September is vanouds de maand, waarin het door de vacaties onderbroken leven weer op gang komt. Ook het leven in de gemeenten. De eigen dominee staat weer op de preekstoel, de kinderen gaan weer ter catechisatie, de verenigingen gaan weer vergaderen en op vele kerkeraden bezint men zich op de huisbezoeken, die in de komende maanden gebracht zullen worden.

Hieronder willen wij een praatje maken — meer is het niet — over die huisbezoeken. Straks zullen immers de ouderlingen ook Uw woning weer binnentreden om... Ja, waarom eigenlijk?

De Roomse biecht is afgeschaft

Sedert het 4e Lateraanse Concilie van 1215 zijn alle Rooms-Katholieken verplicht om minstens éénmaal per jaar te communiceren (= Avondmaal te vieren), na vooraf te hebben gebiecht.

Wie wel eens een Rooms kerkgebouw bezocht heeft kent die biechtkastjes wel. Een soort godsdienstige badcellen. De biechteling knielt er in neer en komt zo voor een luikje oog in oog met z'n biecht-„vader” (een woord, dat in strijd is met Matth. 23 : 9).

Naar aanleiding van allerlei vragen ontspint zich een gesprek over de zonden en tekortkomingen van de biechteling, waarbij de intiemste dingen van zijn leven, zoals z'n huwelijksleven en gedachtenwereld, ter sprake kunnen komen. Tenslotte legt de biechtvader hem een straf op (de zogenaamde satisfactio operis) en zegt: Ego te absolvo.... Ik schenk U absolutie.... Ik vergeef U....

Het behoeft weinig betoog, dat de Roomse biecht in strijd is met het Woord van de Heere en van Zijn apostelen. Die hebben ons nergens een dergelijke instelling voorgeschreven, laat staan nog wel als sacrament. Trouwens geen enkel mens heeft het recht in eigen naam tot zijn medemens te zeggen: IK vergeef U de zonden. Op één uitzondering na: de Mens Christus Jezus, Die mocht het zeggen.

Om deze en nog wel andere redenen hebben de Christenen, die in de 16e eeuw terugkeerden naar het Woord van God, ook het godsdienstige verzinsel van de Roomse biecht afgeschaft.

Maar dan ook geen Gereformeerde biecht!

Waar stáát het toch dat de Heere Jezus of een van Zijn apostelen aan de ouderlingen bevolen hebben om eens per jaar twee-aantwee in alle gezinnen der gemeente huisbezoek te gaan afleggen? Bij mijn weten nergens. Zeker, van Paulus lezen we, dat hij langs de huizen gepredikt heeft in Efeze. Hand. 20 : 20. Maar hij was rondreizend apóstel, waardoor de vergelijking met hem voor gewone opzieners niet in alles kan opgaan.

Historisch gezien zou ons Gereformeerde huisbezoek wel eens een dochter kunnen zijn van de Roomse biecht. Eén kenmerk heeft het huisbezoek in de praktijk wel wat met de Roomse biecht gemeen, namelijk de „inspectie-geest”.

Laten we eerlijk zijn: als we huisbezoek verwachten gaan we er min of meer speciaal voor zitten. We leggen onszelf een beetje in de plooi, want om 8 uur zal het gebeuren, of om 9 uur. In elk geval dienen we op een van te voren afgesproken tijd klaar te zitten om over godsdienstige dingen te spreken. Liefst zulke, die betrekking hebben op onszelf. Is het voor veler besef niet zo, dat we dan onze ziel op tafel dienen te leggen? En zou menige gewetensvolle huisbezoeker niet in de mening verkeren, dat dan van hem gevraagd wordt het mes er vooral niet te ondiep in te zetten? Hoe vaak zou er in de loop van de tijd op huisbezoeken niet de vraag gesteld zijn: Hoe „staat” het er met U voor? Waarbij vermoedelijk heel vaak van beide zijden geen rekening gehouden zal zijn met de betonnen Verbondsvloer onder de Christelijke gemeenten, op welke basis toch ook het huisbezoek plaats vond!

Nee, dit aanleggen van een geestelijke thermometer heeft noch onze Heere Zelf, noch een van Zijn apostelen de ouderlingen ooit opgedragen. Wat zij wél bevolen hebben? Dit. „Ziet dan toe op uzelf en op de gehele kudde, waarover de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, die Hij Zich door het bloed van zijn Eigene verworven heeft”. Hand. 20 : 28. Daarvan zullen alle ouderlingen straks voor de Heere rekenschap moeten afleggen, Hebr. 13 : 17.

Voor dit opzichthouden staan de opzieners véle wegen open. Arme zieken en ouden van dagen en enzamen en weduwen en bedroefden die slechts éénmaal per jaar ouderlingen op bezoek krijgen!

Of Jakobus ons dan niet aangeraden heeft „elkander de misdaden te belijden”? Jak. 5 : 16. Zeker heeft hij dat. Maar hij schrijft er toch niet bij, dat dit belijden speciaal voor de oren van ouderlingen moet geschieden? We mogen het vast ook wel doen voor onze ouders of man of vrouw. Evenmin beveelt de apostel dit periodiek te doen. Eéns per jaar. (Lateraanse Concilie!) Min of meer op commando. Op een van te voren afgesproken tijd: Dinsdagavond 8 uur.

Bovendien is het toch ook zo, dat de HEERE onze schuld bedékt, wanneer wij die beleden hebben. Dan heeft Hij die toch uit Zijn boek gedaan? Wat heeft een dominee of een ouderling er daarna dan nog mee te maken?

Niemand zal deze dingen tegenspreken.

Trouwens, het is toch ook niet overeenkomstig de aan de dienstknechten des Heeren bevolen vriendelijkheid (2 Tim. 2 : 24) de gezinnen bloot te stellen aan een spervuur van vragen, vindt U ook niet?

Geen biecht, maar wat dan wel?

Moet deze aloude kerkelijke instelling dan maar afgeschaft worden? Wanneer iemand uit een heel kleine gemeente mij die vraag zou stellen, zou ik durven antwoorden: Ja, waarom niet? In kleine kerkjes van zo'n 30, 40 leden, waarin men wekelijks bij elkaar over de vloer komt en daardoor alles van elkaar weet, is huisbezoek brengen voor de ouderlingen een opdracht, die, naar men mij menigmaal verzekerde, haast niet uit te voeren is. Tenminste... wanneer men huisbezoek wil brengen in de „inspectie-geest”. In gezinnen, van wie men reeds alles van haver tot gort weet, valt nu eenmaal weinig meer te inspecteren. Wie dit dan toch wil doen maakt het zich nodeloos moeilijk.

Toch behoëft het huisbezoek, ook voor ouderlingen in kleinere gemeenten, niet zo'n zware last te betekenen. De oude kerkelijke traditie van het huisbezoek kan zeker ook door hen worden gehandhaafd. Laten zij op een afgesproken, vrijgehouden avond (dat kan nu eenmaal niet anders) met de gezinnen eens op echt Christelijke wijze gaan spreken over de vreze des HEEREN in de ruimste zin van dit woord. Gewoon — een kerkelijk gesprek. Waarin het onzes inziens heus niet altijd per se over de afzonderlijke personen behoeft te gaan, maar ook wel eens gedurende het gehele samenzijn mag gaan over bijvoorbeeld Christelijk barmhartigheidswerk, de Schooldag, de manier waarop we de Schrift aan tafel lezen, enzovoorts.

Trouwens, wijze ouderlingen zullen de woningen niet spoedig binnentreden als een soort kerkelijke inquisiteurs (= letterlijk: onderzoekers), die speciaal komen onderzoeken, wat er bij U en de Uwen aan hapert. Zij zullen zich herinneren, dat Paulus in Hand. 20 : 28 met „opzichthouden” en de kudde „weiden” méér bedoeld heeft dan op regelmatige tijden kerkelijke inspectie-tochten door de gemeente houden. De kudde weiden, dat betekent, dat de opzieners haar zullen troosten, bemoedigen, onderwijzen, opschepen, aanvuren en ja, ALS HET NODIG IS, ook vermanen.

Let wel: OOK vermanen.

Niet UITSLUITEND vermanen.

Als het goed is komen de opzieners ons weiden met de liefelijkste staf, die er is: het Evangelie van de Here Jezus Christus, die de gemeente kocht voor de prijs van Zijn bloed en Wiens juk zo zacht is en Wiens last zo licht is, Matth. 11 : 30. De ouderling, die derhalve met dat Woord onder zijn arm de woningen binnentreedt, komt met U spreken over het vriendelijkste en meest levengevende, dat er in deze wereld is: de vreze des HEEREN.

Dus geen Roomse biecht!

Maar ook geen verkapte Gereformeerde biecht!

Wat dan wel? Een vrij, echt Christelijk en stichtelijk gesprek. Wat zou het fijn zijn, als deze winter alom vele van deze huiselijke samenkomsten konden worden gehouden. Niet krampachtig. Helemaal niet opgeschroefd — van weerskanten niet — maar vrij en vooral blij. Vrij van het Rooms-godsdienstige biecht-juk en blij vanwege ons mogen dienen van zo'n goede God.

F. van Deursen.

De Advocaat der Afscheidenen

M. C. van Hall
„Drie Eeuwen”

De kroniek van een Nederlandse familie.
Uitg. W. ten Have N.V., A'dam, 1961.

„Toen Mr Gijsbert van Hall enige jaren geleden benoemd werd tot Burgemeester van Amsterdam, zijn er in de pers vele artikelen over de familie Van Hall verschenen”. Zo begint het relaas van een neef van genoemde burgemeester in zijn bovengenoemd boek. En hij vervolgt: „Het viel ons op dat de overgrootvader, die schrijver dezes met de Burgemeester gemeen heeft, Mr A. M. C. van Hall, in de gehele pers — met uitzondering van de gereformeerde — is doodgezwegen, en dat ten onrechte in zijn plaats diens oudste halfbroer Mr F. A. baron van Hall is gekomen”.

Dit is toch wel een enormiteit: dat de nederlandse pers eensgezind en als bij afspraak de kwartierstaat van een algemeen bekend hoogwaardigheidsbekleder ver.....valst! Wanneer niet de gereformeerden — die grote verplichtingen aan de doodgezwegen overgrootvader hebben — hun mond hadden geopend; en wanneer niet de heer M. C. van Hall te Bentveld een boekje over deze duistere affaire had open gedaan; dan zou de nederlandse geschiedschrijving de leugen van blad tot boek hebben doorgegeven.

En waarom eigenlijk? Want niet alleen is de invallende pseudo-voorzader (Mr F. A. van Hall was de bekende minister uit het midden der vorige eeuw, die Thorbecke als minister-president opvolgde, en een aandeel had in de

grondwetsherziening van 1848) zijn leven lang kinderloos gebleven; maar bovendien is de weggewerkte echte voorvader een man geweest, voor wie de nakomelingschap zich allerminst behoeft te schamen. Hetgeen deze nakomelingschap dan ook — getuige dit boekje — niet doet. Integendeel. De schrijver van Drie Eeuwen heeft deze duistere familie-affaire tot de bodem uitgezocht. En zelfs voor de gereformeerden, die over deze persoon het nodige reeds wisten, brengt de schrijver nieuwe en interessante dingen naar voren. U hebt het al lang geraden: in dit boekje wordt een nieuwe en levendige achtergrond getekend achter de onder ons bekende figuur van Mr Anne Maurits Cornelis van Hall, beter bekend als „de advocaat der afscheidenen”, 1808—1838.

Honderd jaar na de Afscheiding gaf de schrijfster Gera Kraan-v. d. Burg in haar historische roman „Brandende Harten” van deze sympathieke advocaat, en van zijn betekenis voor de kerken der Afscheiding, een levendige tekening. Daarmee heeft de massa van ons volk A. M. C. van Hall leren kennen als een der onzen. „Wij begrijpen het” — zegt de schrijver van Drie Eeuwen dan ook — „dat de gereformeerde pers het niet passend vond, dat deze voorouders van Burgemeester Gijsbert van Hall zijn verzwegen” (63). En wij op onze beurt verstaan het, dat het niet-gereformeerde volk zichzelf liever niet opnieuw confronteerde met „de advocaat der afscheidenen”.

Want deze Mr Anne Maurits Cornelis van Hall — eenling uit een geheel anders den-

kende familie; zoon van de destijds enige officiële staatskerk; afkomstig uit een narevolutionair verlicht milieu; heeft zich blijmoedig doodgevochten voor het simpele recht der gereformeerde mensen: om **kerkelijke samenkomsten te mogen houden**.

Het moge in onze dagen absurd, ongeloofwaardig klinken. Maar onze jeugd moet hier iets van weten. Onze spijbelende kerkjeugd, voor wie dominé zo onbegrijpelijk of zo lang of zo geleerd preekt, die moet het weten: voor hun recht om in de kerk te komen heeft bloed gevloeid. Nog niet lang geleden. En ook onze predikanten, die soms zo onbegrijpelijk en zo lang en zo kwasi-geleerd kunnen preken, moeten maar bedenken: dat zij daar hun gehoor zo lang en moeizaam kunnen vasthouden — omdat daar in Nederland bloed voor heeft gevloeid.

Want de Advocaat der Afgescheidenen heeft in zijn korte en werkzame advocatenleven een scherp licht geworpen op de duistere praktijken van zijn verlichte tijdgenoten. Hij heeft het hoerenvoorhoofd van zijn officiële staatskerk aan de kaak gesteld. Hij heeft met al zijn intellect gestreden tegen juridische manipulaties en vuige spitsvondigheden van nederlandse rechters; hij heeft het recht van de armen verdedigd en de twistzaak der verdrukten op zich genomen; is door de vaderlandse clique verguisd en als een klasseverrader uitgestoten; heeft zijn advocatenpraktijk, zijn jeugd, zijn vrouw en kinderen bezeten als niet-bezittende; heeft in dit alles zijn kracht en hulp alleen van God verwacht; en is reeds op dertigjarige leeftijd — lichamenlijk tot de laatste vezel afgebeuld — ingegaan in de vreugde van zijn Heere.

Waarachtig, het strekt de nederlandse pers — voor zover die bewust aan de verduistering van persoon heeft meegewerkt — nog tot eer, dat zij zich schaamt voor haar verleden, zich schaamt voor de zwarte bladzijde in de vaderlandse geschiedenis, zich schaamt om de naam van Mr Anne Maurits Cornelis van Hall te noemen in verband met de burgemeester van onze hoofdstad!

Het was onze oude vriend wijlen ds J. Bosch, die ons destijds, in zijn Nunspeetse jaren, vertelde over zijn treinontmoeting met een zekere heer Van Hall uit Hattem; vermoedelijk de schrijver van Drie Eeuwen, die zijn jeugd in Hattem doorbracht. Onze kenner van de kerkgeschiedenis uit de 19e eeuw rook onmiddellijk goed nieuws. Hij polste naar de afkomst van zijn medereiziger. Aan het eind ontving hij een introductie tot het archief van de familie van Hall te Amsterdam. Uit het daarop volgend onderzoek resulteerde zijn boekje „Een korte maar moeilijke levensdag - A. M. C. van Hall, de advocaat der afgescheidenen”. Dit boekje — hoewel door Mevrouw Kraan niet vermeld — moet de basis hebben gelegd voor haar roman, welke het dorre historische feitenmateriaal in een boeiende romantische tekening heeft ingekleed. En beide boeken worden door de schrijver van Drie Eeuwen dan ook dankbaar vermeld.

Dat is de betekenis van de historievorsers.

„De geschiedschrijver” — zo richtte eens Groen van Prinsterer zich tot de hooggeplaatste vader van de Advocaat — „de geschiedschrijver moet de waarheid spreken, de gehele waarheid. Dit is een eis van de wetenschap en het recht van het nakomeling-schap”. (47). En de ene historicus werpt de andere de bal toe. Samen geven zij door en voegen zij bijeen wat de moeite van het onthouden waard is.

Zo heeft ook de schrijver van Drie Eeuwen getracht, de resultaten van zijn onderzoek door te geven. Aan ons, die alles over de Advocaat wensen te weten; aan zijn nageslacht, dat alles over het geslacht Van Hall wil onthouden. En aan de nederlandse pers, die van Mr Anne Maurits Cornelis van Hall niets wilde weten.

(Slot volgt)

D. W. L. M.

BOEKBESPREKING

Drs G. Puchinger
„Colijn. Momenten uit zijn leven”.
Boekreeks nr 33
Kampen J. H. Kok (Prijs f 1.50).

Gedurende de maanden oktober tot december 1960 schreef drs G. Puchinger een serie artikelen over Colijn in het dagblad „Trouw”. Hij deed dit op verzoek van de hoofdredacteur dr J. A. H. J. S. Bruins Slot. Dit is iets waarvoor we dr Bruins Slot dankbaar kunnen zijn.

Deze artikelen zijn nu gebundeld en keurig verzorgd uitgegeven door Kok in Kampen.

Bij het opnieuw lezen van deze artikelen rees de figuur van Colijn weer voor mijn geest op, zoals hij in „Tivoli” zijn entree maakte als voorzitter van het Centraal Comité der Anti-Revolutionaire Partij op 13 april 1920 met een rede over „Toevende Dage-raad”. Zijn gedragen staten-bijbel nederlands. Zijn scherpe trekken. Zijn strakke zakelijke wijze van spreken, die later veel gevoeliger werd.

Het is goed dat Puchinger nog weer eens vele momenten uit zijn leven zo uitnemend heeft belicht, want Colijn dreigt vergeten te raken. Sommigen willen hem ook maar liever vergeten.

Zij hebben ernstige bezwaren tegen zijn crisis- en monetaire politiek. En — zeker weinigen van de tegenwoordige economen zouden nu zijn middelen ter bestrijding van een crisis nog aanbevelen.

Maar zij vergeten dan, dat de nieuwere inzichten te dien opzichte pas ontstaan zijn na de verschijning in 1936 van „The General Theory of Employment Interest and Money” van J. M. Keynes. Misschien is als voorloper van dit boek te noemen het in 1931 in het „Economisch Journal” gepubliceerde artikel van R. F. Kahn „The Relation of Home Investment to Unemployment”.

Men kan met reserve tegenover deze

„Keynesiaanse Revolutie” staan, maar het ontmoet geen tegenspraak dat Keynes vele nieuwe gezichtspunten heeft geopend.

Met name zijn macro-economische aanpak. In het felst van de crisis waren deze gedachten echter nog vrijwel onbekend.

Bovendien zijn die nieuwere inzichten eigenlijk de uit de crisis geleerde lessen. Verder hebben zij, laat ons dat tot voorzichtigheid manen, nog niet een vuurproef als de crisis van 1929 ondergaan, zodat zij op hun praktische waarde nog maar zeer ten dele getoetst zijn.

De verwachting dat wij het conjunctuurverschijnsel overwonnen hebben lijkt mij veel te voorbarig.

Opmerkelijk is wel dat in de laatste tijd, nu men weer meer van de kostenkant het productie- en consumptieevenwicht benadert, weer „Colijnsiaanse” elementen terug keren!

Verder heeft Dr B. J. Brouwer in 1958 in zijn aan de V.U. verdedigde dissertatie over „de houding van Idenburg en Colijn tegenover de Indonesische beweging” ernstige critiek op Colijn uitgeoefend.

Men kan over dit proefschrift verschillend denken. Het is nu niet de gelegenheid om hierop verder in te gaan: het zou ons te ver van ons eigenlijke onderwerp afvoeren.

Maar de vraag is wel blijven hangen of bij Colijn en de Anti-Revolutionaire Partij en eigenlijk bij de nederlandse politici in het algemeen, toen in de eerste jaren van deze eeuw het nationale bewustzijn in Azië en later in Afrika wakker werd — dat toch zeker niet met „rebellie” of „revolutie” was te vereenzelvigen — het rechte inzicht aanwezig was, welke houding Europa tegenover de God der historie en deze ontwakende wereld moest innemen.

Heeft men dit verlangen naar een eigen nationaal bestaan goed begrepen en gewaardeerd? En heeft men de krachten daarvan juist getaxeerd?

Wij leven in een tijd waarin de dingen, de kwade en de goede, zich sneller ontwikkelen dan wij menen.

Daarom heeft de Anti-Revolutionaire politiek, ook in de jaren vlak na de wereldoorlog, toen deze nog allerwege werd toegejuicht, helaas geen wezenlijke bijdrage kunnen leveren om deze geweldige problematiek, die ons zo snel overviel, tot een goede oplossing te brengen.

Het is echter niet geoorloofd in deze critiek op het koloniale beleid in zulke mate Colijn verantwoordelijk te stellen alsof hij daarin geheel alleen stond.

Bovendien zouden we dan toch eerst juistere normen voor deze critiek moeten aanleggen.

Verder kan men Colijns brochure „Op de grens van twee werelden” moeilijk accepteren.

Dit was inderdaad geen gelukkige greep van Colijn.

Maar de eerlijkheid gebiedt te erkennen dat wij allen in mei 1940 overdonderd waren door de enorme krachtsontploffing van Duitsland.

De noodzaak der Wedergeboorte gebleken

Verwonder u niet, dat ik u gezegd heb: gijlieden moet wederom geboren worden. De Geest blaast waarheen Hij wil en gij hoort Zijn stem, maar gij weet niet, waar Hij vandaan komt en waar Hij heengaat. Dat is het geval met ieder die uit den Geest geboren is.

Joh. 3 : 7, 8.

Wij zijn gewend geraakt aan een vertaling, die in Joh. 3 : 8 spreekt van de **wind** die blaast waarheen hij wil.

Toch kan het woord **pneuma**, dat hier in de grondtekst staat, even goed vertaald worden door **geest** (of: **Geest**). Eigenlijk zeg ik het zo nog te slap. Het kan niet maar even goed, doch: letterlijk álles pleit vóór de vertaling **Geest** en tégen de vertaling **wind**.

Om te beginnen komt **pneuma** in de bete-

kenis **wind** nergens in het N.T. voor. (Wèl in de Septuaginta, en zo ook in een citaat daaruit in Hebr. 1 : 7).

Bovendien: èn in wat aan onze tekst voorafgaat èn in wat volgt is steeds sprake van **pneuma** in de betekenis **Geest**.

Al verder: **phoonè** (Stat.Vert.: geluid) betekent bij Johannes altijd **stem**, op één uitzondering na zelfs steeds goddelijke stem.

Wat zo mogelijk nog belangrijker is: wij lezen hier: „gij weet niet, waar hij vandaan komt en waar hij heengaat”. Diezelfde woorden vinden we vaker bij Johannes, en dan slaan ze op Christus. Allereerst 8 : 14, waar de Heiland zegt: „Ik weet, waar Ik vandaan gekomen ben en waar Ik heenga. Maar gijlieden weet niet, waar Ik vandaan kom of waar

Ik heenga”. Daar kunnen we naast leggen 13 : 3 (Jezus stond op van de maaltijd) „wetende, . . . dat Hij van God uitgegaan was en tot God heenging. . .”. En dan is er nog 9 : 29, waar de Joden tot den genezen blindgeborene zeggen: „wij weten, dat tot Mózés Gód gesproken heeft, maar van dézen (d.i. van Jezus) weten we niet, waar hij vandaan is”.

Het een bij het ander genomen is het alleszins te begrijpen, dat we al in de oudste tijd de opvatting ontmoeten, die in onze tekst gesproken acht van den Geest die blaast waarheen Hij wil. Pas bij latere kerkvaders komt de verklaring **wind** opdagen. En het is te betreuren, dat deze laatste althans onder ons het pleit gewonnen schijnt te hebben. Want Bernard (I.C.C. ad loc.) heeft gelijk, als hij het, gezien bovengenoemde gegevens, voor een uitgemaakte zaak houdt, dat hier sprake is van den Geest.

Echter: Bernard faalt m.i., als hij toekomt aan de woorden, die onze Stat.Vert. weergeeft met „alzo is een iegelijk die uit den Geest geboren is” (N.B.G. „zó is een ieder. . .”).

Wat echter in dit verband meer zegt, is dat Colijn zeer spoedig zijn houding heeft herzien en de Duitsers hem terecht als zeer gevaarlijk beschouwden, naar Ilmenau brachten en hem daar „kalt stellten”.

Bij deze kritiek, hoe en in welke mate men die aanvaardbaar acht, wordt de vraag des te belangrijker welk verband er was tussen zijn politieke handelen en zijn geloofsovertuiging.

Over zijn monetaire politiek heeft Colijn zich meer dan eens uitgelaten. Hij baseerde hierbij zijn standpunt hoofdzakelijk op het 8ste gebod. Een opzettelijke eigendomsverschuiving, zoals die noodzakelijker wijze voortvloeit uit een devaluatie of een kruipende inflatie — annex vergeten groepen — zoals wij die in de naoorlogse jaren meemaken, achtte hij, op grond van dit gebod, ongeoorloofd.

Men kan dit standpunt, althans in deze geïsoleerde en absolute vorm — leerde Dooyeweerd ons niet dat de taak van de Overheid „afwegend” moet zijn? — niet delen, maar toch ten volle begrip hebben voor deze overtuiging en die respecteren.

Ook in onze kring is een dergelijke stelling, nog wel in een zeer bizarre vorm voorgedragen n.l. dat het loslaten van de gouden standaard diefstal was. Op het loslaten drong indertijd de tegenwoordige voorzitter van de S.E.R., Prof. Mr Dr G. M. Verrijn Stuart zeer sterk bij Colijn aan. Ik meen dat een dergelijk oordeel gebrek aan inzicht verraadt, maar aan de andere kant spijt het mij wel, dat zelfs vele christenen, o.a. mijn oude J.V. Voorzitter dr J. J. Buskes, wie ik altijd nog grote verering toedraag, smalend over Colijns monetaire politiek spreken als over de dans om het gouden kalf.

Wat zijn crisispolitiek betreft, ligt de zaak veel ongewikkelder.

Misschien moet het antwoord luiden, dat een christen de moed moet hebben om realistisch de feiten onder de ogen te zien — ook de feiten zijn van God: K. Schilder — en dat daarom bij een door de depressie gedaald prijsniveau de kosten aangepast moeten worden.

Eerst later zijn de bezwaren van deze aanpassingspolitiek ingezien en de repercussies van een deflatiepolitiek onderkend, zodat de doeltreffendheid van deze politiek vrij onzeker wordt.

Toch zou ik, indien Colijn inderdaad gehandeld zou hebben, zoals wij nu vermoeden, uit een zeker geloofsrealisme, dit realisme niet zonder meer willen verwerpen. Zeker nú niet in de roes van de welvaart.

Het is bekend dat Colijns visie op het koloniale vraagstuk belangrijk afweek van die van Kuyper en Idenburg. Dr Brouwer heeft dit nog weer eens overtuigend aangetoond. Een op dit gebied zeer deskundige als Prof. Dr Chr. Snouck Hurgronje was het ook met Colijn beslist niet eens.

Misschien heeft Colijn het Indische nationalisme en de tijd wanneer Indië rijp zou zijn voor zelfstandigheid te veel gezien met wes-

terse ogen, als militair gezagsman en man van wereld-allure, terwijl de oosterse wereld geheel anders is dan de westerse en beperkter inhoud heeft. Zou dit niet de conclusie kunnen zijn uit Colijns laatste systematische publicatie hierover in „Koloniale vraagstukken”?

Wanneer we dit overzien, treft het ons dat we hiermede de voornaamste punten van het politieke beleid in de eerste 40 jaar van onze eeuw hebben genoemd.

Dat deze vragen die zo van allesbeheersende betekenis zijn, zo zeer verbonden worden aan de naam van Colijn is een bewijs te meer van zijn uitzonderlijke betekenis.

Als we hierover nog eens nadenken, zien wij nog een ander, niet minder betekenisvol facet uit de politieke geschiedenis van die tijd n.l. de worsteling om de goede verhouding tussen gezag en vrijheid te behouden tegenover dictatuur, revolutie en verwording van de democratie. We behoeven niet ver onze grenzen te overschrijden om de verschrikkingen te zien in Duitsland met Hitler, in Rusland met Lenin, in Frankrijk met zijn kabinetten met een levensduur van maximaal 3 maanden en in België met Spaak en koning Leopold.

Zou het onjuist zijn, als we, wanneer wij ons in Nederland gelukkig prijzen dat al die ellende ons bespaard bleef en hier een normaal constitutioneel bestaan met goede verhoudingen tussen gezag en vrijheid veelszins bewaard bleef, eveneens de naam van Colijn noemen?

Dit is misschien een veel te lange inleiding op een zeer korte recensie. Maar er is niet aan te ontkomen, dat wie een figuur van zulk een centrale betekenis wil tekenen, zich ook verdiepen moet in de problemen die zijn tijd kenmerkten en in de oplossingen die werden geboden. Hij zal ook moeten kennis nemen van pro en contra van de wijze waarop de vragen van die tijd zijn beantwoord.

Echter zullen we dan toch eerst Colijn zelf moeten kennen.

Over zijn persoon hadden we tot dusverre alleen de boeken van dr J. C. Rullmann en Rudolf van Reest uit de jaren 1933 en 1937. Al beschrijven deze boeken een zeer groot gedeelte van het leven van Colijn — Colijn stierf in 1944 — zij konden nog niet een totaal overzicht van zijn leven geven. Misschien kan dit ook nu nog niet. Al de vragen rondom Colijn hebben zelfs nog geen juist en evenwichtige formulering gevonden.

Nu hebben we het boek van Puchinger erbij en ik acht dit een zeer grote aanwinst.

En wel om twee redenen. In de eerste plaats heeft het vele brieven van en aan Colijn letterlijk opgenomen zodat we zelf Colijn kunnen zien en niet door de bril van zijn biograaf behoeven te kijken en vervolgens omdat we Colijn telkens zien te midden van zijn omgeving omringd door belangrijke figuren die zijn tijdgenoten waren.

Ik hoop van harte dat dit boekje door velen wordt gelezen.

Wij volgen dan Colijn van zijn jeugd tot

zijn heengaan in vrede in ballingschap. Zijn bekering. Zijn indische loopbaan. Zijn eerste optreden in de politiek. Zijn nationaal en internationaal werk tot 1940.

Opnieuw worden we geboeid door zijn machtige persoonlijkheid en worden we vervuld met eerbied voor deze grote christenstaatsman die zich nooit schaamde openlijk te getuigen van zijn verlossing door Jezus Christus.

Het zal velen goed doen die Colijn hebben gekend en lief gehad zijn beeld weer voor zich te zien, zoals Puchinger dat op zulk een voortreffelijke wijze weer voor ons heeft geschilderd en van veel stof heeft gereinigd.

De gedachtenis van deze rechtvaardige zal ons ten zegen zijn.

De kritiek op zijn beleid behoeven en mogen wij niet negeren, want wij moeten verder! Wij zouden dan trouwens weinig van de geestelijke moed en kracht vertonen die Colijn zo kenmerkten en die hem tot een christenstaatsman van zulk formaat maakten.

Begrijpt U, dat ik met weemoed de lezing van dit boekje eindigde?

Utrecht, 30 juli 1962

H. C. Smit.

In de serie „Mens en Medemens”, aspecten der sociale werkelijkheid, uitgave van Het Spectrum te Utrecht/Antwerpen zijn drie nieuwe deeltjes verschenen, n.l.

Isolatie en communicatie in de Samenleving, door drs G. J. van den Berg e.a., **Leiding en delegatie in het bedrijf**, door Fritz Seitz,

Kadervorming in de Industrie, door dr J. J. M. Penders.

Eerstgenoemd deeltje is een verzameling referaten, zeer ongelijk van lengte en kwaliteit. Het inleidende artikel van de hand van prof. dr R. C. Kwant lijkt ons nog het beste. Deze, sterk door het existentialisme beïnvloede r.k.-denker stelt de geestelijke communicatie voorop en strijdt daarbij tegen de marxistische opvatting: „Het marxisme is eigenlijk zeer naïef wanneer het de geestelijke communicatie beschouwt als een noodzakelijk bijverschijnsel van de gevestigde arbeidsgemeenschap”. De hooggeleerde schuwt aforismen noch psychologische diepzinnigheden, waarvan wij een tweetal doorgeven: „Tegenstanders voelen elkaar soms evengoed aan als geliefden” en „Het komt voor dat een mens zijn eigen bijzondere behoeften, zijn eigen kleine, vaak materiële belangen, maakt tot het absolute centrum van zijn emotioneel leven. Dit is een miskennis van het menselijke zijn. Dan is de mens respectloos ten opzichte van anderen, maar wellicht nog meer ten opzichte van zichzelf, want hij maakt zichzelf tot een geestelijk wangedrocht”.

Meer doorwrocht dan deze te hooi en te gras bijeengegaaarde lezingen is de uit het Duits vertaalde studie van Seitz. Op puntige en geestige wijze, vooral ook zakelijk en direct, getuigend van een scherpe waarneming

enz.”). Volgens hem wordt hier een vergelijking getrokken tussen den Geest en degene die uit den Geest geboren is. Wat van den Geest geldt (Zijn onnaspeurlijkheid) zou — in zekere zin — ook gelden van den uit den Geest geborene.

Ook Grosheide (Van Bott.-Komm.) ziet hier een vergelijking gemaakt. (En juist dit doet hem kiezen voor de vertaling **wind** in de eerste vershelft. Immers: ook elders als Christus in gelijkenissen spreekt, kiest Hij voorbeelden uit het 'natuurlijke' leven (mosterdzaad, zuurdeeg enz.).)

En naar ik vermoed, zullen wel de meesten (zo niet allen) het in dezen met Bernard en Grosheide eens zijn.

Ik voor mij zie echter aanleiding, deze opvatting te verwerpen en de verklaring in een geheel andere richting te zoeken.

Ware het Johannes' bedoeling geweest, hier een vergelijking te trekken, dan zouden we m.i. het woordje **ook** mogen verwachten: zoals het met den Geest is, zo is het **ook** met

wie uit den Geest geboren is. Maar dat staat er niet.

Het moet verder onze aandacht hebben, dat de zin „zo is het met ieder die uit den Geest geboren is” niet met een of ander verbindingswoord aan de voorafgaande zin is gekoppeld. Dat kan er op wijzen, dat er een **tegenstelling** tot het voorafgaande in ligt. (We hebben hier dan het z.g. asyndeton adversativum). Men mag dus vertalen: „Dát is **echter** het geval met . . .” of nog duidelijker: „Dat is **wèl** het geval met . . .”.

En nu komt er m.i. pas tekening in de tekst. Want met dat laatste is bedoeld: wie uit den Geest geboren is weet wèl de stem van den Geest te onderkennen; zo iemand weet wèl, als hij Christus hoort spreken, dat Deze door Gód gezond is en eens (na Zich van Zijn opdracht gekwet te hebben) tot Gód zal wederkeren.

Nu begrijpen we opeens de beginwoorden van onze tekst: „Verwonder u niet, dat ik u gezegd heb: gijlieden moet wederom geboren worden”. Jezus zegt tegen Nicodemus dít:

Terécht stelde Ik vast: hier is wedergeboorte nodig. **Immers uw reactie op Mijn optreden bewijst, dat ge onwedergeboren zijt.** Want door Mij spreekt de Geest Gods, en toch weet gij Mijn woorden niet 'thuis te brengen'. Gij zegt: t.a.v. Mózes weten we: Gód heeft hem gezond; maar t.a.v. Jezus wandelen we in raadsele: van wien dié opdracht heeft, en namens wien dié spreekt, dat weten we echt niet. Maar met dat van Mij te zeggen bewijst ge nu juist, dat ge niet uit den Geest geboren zijt. Want waart ge dat wèl, dan zoudt ge Mijn woorden wèl weten te plaatsen; dan zoudt ge daarin herkennen de stem van den Geest die uit Gód is.

Jezus zegt hier dus tegen Nicodemus eigenlijk precies hetzelfde, wat Hij in Joh. 8 : 47 de Joden toevoegt: „Wie uit God is hoort de woorden Gods. Maar dáárom hoort gijlieden niet, omdat gij niet uit God zijt”.¹⁾

D. Holwerda.

¹⁾ Ook hier is de tegenstelling tussen 'gij' en 'wie uit God geboren is' asyndetisch tot uitdrukking gebracht!

en een ruime ervaring, behandelt de schrijver de problemen van de „manager”. Ten einde een indruk te geven van de boeiende inhoud vermelden wij enige hoofdstuktitels:

De manager in tijdnood, Methoden ter taakverlichting, Persoonlijke en familie-problemen, De levensgevaarlijke managerziekte, Echte ontspanning.

Het is een kostelijk en waardevol werkje, dat ik gaarne aanbeveel in de aandacht van ieder die leiding moet geven of daartoe wordt opgeleid.

Niet minder kwaliteit wordt ons geboden in de iets minder geestige maar even kundige en veelzijdige studie van dr Penders, die een jarenlange ervaring heeft op het gebied van kadervorming bij het stikstofbindingsbedrijf van de Staatsmijnen. Over de ontwikkeling van het moderne personeelsbeleid en over de kadervorming als vraagstuk van psychologische, paedagogische en didactische aard worden zeer waardevolle gedachten ontwikkeld. Gedachten die ten dele ontleend zijn aan Amerikaanse literatuur, anderdeels vondsten van de schrijver zelf zijn en steeds worden getoetst aan even leerzame als trefende praktijkgevallen.

Op een vlotte causeertoon welke toch steeds van goed wetenschappelijk niveau is worden we rondgeleid door de moderne omstandigheden van het grote bedrijfsleven, waarbij de voorbeelden echter zó zijn gekozen, dat zij ook voor het middelgroot en klein bedrijf kunnen gelden.

In korte tijd heeft dit boekje zich reeds een naam kunnen verwerven in de bedrijfs-paedagogiek en het komt zelfs al op tentamenlijstjes voor. Een alleszins verdiende erkenning van dit gezonde product van vaderlandse bodem. Laten onze directeuren, verkoopleiders, personeelschefs, werkmeesters, kortom allen die in het leven van handel en industrie hun taak vinden hun kennis hier verrijken.

De prijzen bedragen resp.:

f 2,50, bij intekening op de serie	f 2,25.
f 3,60, „ „ „	f 3,25.
f 4,20, „ „ „	f 3,80.

Rotterdam

P. A. Hekstra.

„Voor vrijheid in de ether”.

Fed. van Omroepverenigingen, Hilversum 1962.

Voor ieder die wel eens een courant inziet is het duidelijk geworden, dat er iets gaande is met de ether-vrijheid. Zowel op radio- als op televisie-golflengte gist het en kolkt het. Soms bruist het leven de pan uit: de Avro-vergaderingen lijken op een klassieke Poolse landdag, en Jan Blokker levert al weken lang een satirische strip over het zuilenbeleid. De radio-verenigingen — die zich van huis uit tegen elkander plachten af te zetten — vonden elkander zusterlijk terug in de strijd tegen de overheidsbemoedening, in het verweer tegen particuliere pogingen om een cultureel fm-program te stichten, in de gemeenschappelijke worp naar de televisie, in de hoon welke de vrije zender Veronica ondervindt, in de felle en „princiële” argumentatie contra een commerciële zender thans.

Een omroepwetgeving is in voorbereiding. Er is een wetsontwerp hangende tot regeling van een tweede televisie-net; enkele staatssecretarissen publiceerden in febr. 1961 een regeringsnota inzake „reclame-televisie”, waarop de Tweede Kamer in november j.l. een voorlopig verslag bood, en waarop alle dagbladen reageerden. Maar bovendien werkt de Raad van Europa aan een conventie tegen illegale zenders, zodat de ether-vrijheid ook in internationaal verband dreigt te worden geordend. Wij willen trachten voor onze lezers enigszins helder te maken, wat hier zo al aan de hand is.

De radio-verenigingen

Onze middelbare en oudere generaties herinneren zich de opkomst van de radio: knetterende geluidsbakken met wikkelklossen, koptelefoons, luidsprekers en mexicaanse honden. Boem — daar had je meteen de omroepverenigingen: de AVRO, de NCRV, de KRO en de VARA; later ook de kleinere VPRO.

Oorspronkelijk werd elke vereniging gedragen door een levensgroot beginsel — De

KRO voor de katholieke levensbeschouwing, de VARA ten dienste van de democratisch socialistische ontwikkeling en ontspanning, de NCRV, die niet minder dan de eer Gods en de verbreiding van het Evangelie in haar vaandel schreef(!), en de AVRO, die de gehele natie aan haar moederlijke boezem zou willen drukken, als die natie niet zo verdeeld was. Tenslotte de VPRO, die zich voor de vrijzinnigheid inzette.

Langzamerhand werden de radiotoestellen goedkoper en beter — de omroepverenigingen slechter en duurder. De beginselstrijd ging over in gewone concurrentie: waren het oorspronkelijk de beginselen van diverse bevolkingsgroepen, die de verenigingen zedelijk droegen — later waren het de bevolkingsgroepen van diverse beginselen, die elk hun eigen omroep financierden. Die verenigingen zelf nivelleerden grotelijks, en op de duur waren er tussen een bonte dinsdagavondtrein (AVRO), een avondje Mastklimmen (NCRV) en een Negen heit de klok (KRO) slechts kwalitatief onbelangrijke, geen belangrijke principiële verschillen meer te vinden. Dezelfde schlagers, dezelfde programma's, dezelfde medewerkers, hetzelfde niveau. De KRO zendt bovendien katholiek geestelijk voedsel uit, de NCRV verkoopt protestants-religieuze waren in alle soorten, gewichten, liggingen en kwaliteiten. Maar op dit punt koesteren we geen illusies meer.

Ware het niet dat de overheid voor haar licentie een zeker aantal leden per vereniging eiste; en ware het niet dat de verenigingen haar ledental kunstmatig vasthielden door haar gidsen aan niet-leden te onthouden; dan zou ongetwijfeld vandaag aan de dag een groot aantal Nederlanders van geen enkele radiovereniging lid zijn. De stichting „Radio-programma”, die het program los van elke vereniging voor ieder beschikbaar wil stellen, voert dan ook al jarenlang een verbeterd juridische strijd voor degenen, die de radio willen beluisteren zonder zich in een „princiële” kamp te doen inlijven. Een strijd, die zij zeker zal winnen. Wanneer de wanhopige verenigingen geen betere strohalm vinden dan het in de Auteurswet beschermde „werk van letterkunde, wetenschap of kunst”. U zult immers vragen wat onze radiogidsen met letterkunde, wetenschap of kunst te maken hebben? Wij blijven u het antwoord gaarne schuldig.

Federatie en NRU

De genoemde vier verenigingen (zonder de VPRO) vormden samen de Federatie van Omroepverenigingen, welke laatste hun gemeenschappelijke belangen behartigt. Zo gaf deze Federatie een brochure uit (zie boven) contra de regeringsplannen voor het toelaten van nieuwe strijders aan het etherfront. Zij wilde het monopolie aan zich houden, zowel voor het hoorbare als het zichtbare ethergebruik. U zou kunnen vragen of dit streven — elke nieuwigheid uit het aetherische krachveld te weten — inderdaad „voor vrijheid in de ether” opkomt. Deze vraag is echter de beantwoorde: het gaat de Federatie blijkbaar slechts om haar éigen monopolistische vrijheid.

Die vrijheid is overigens aan het tanen. Na de laatste oorlog heeft het weinig gescheeld of de regering had de door de Duitse bezetting ontbonden verenigingen vergeten, en vervangen door een Nationale Omroep. Zoals in België gelukt is. De verenigingen wisten zich echter te handhaven, zij het dat de overheid steeds meer belangstelling voor deze oorspronkelijk particuliere aangelegenheid toont. Zo heeft zij de verplichte luisterbijdrage ingesteld, waaruit zij de — thans in de Ned. Radio Unie gecombineerde — vier grote verenigingen financiert. De zilveren koordjes zijn dus, evenals bij het gelijkgestelde onderwijs, in handen van de staat gekomen. Logisch dat de overheid daarmee ingrijpende rechten verwierf.

Illegale zenders, commerciële radio

Naast de bekende legale omroepverenigingen leest u telkens van illegale zenders. Meestal zijn die van avontuurlijke jongens, die „een plaatje met een praatje” uitzenden, blij dat ze hun stem kunnen mengen in de kosmische cacophonie. Het plaatje is pretentieloos, het praatje soms niet om aan te horen. Vroeg of laat vliegen deze piraten tegen de PTT-lamp, worden zwaar veroordeeld, en

prompt opgevolgd door andere insecten.

Apart hiervan staat het schip Veronica, — vlak buiten onze kust — niet te verwarren met het Schaap Veronica, de onsterfelijke creatie van Annie M. C. Schmidt. Veronica, een commerciële onderneming, doorbrak alle legale mogelijkheden, teneinde een commerciële zender te installeren. Haar werd voor twee jaar een zendvergunning geweigerd, waarop zij zich met een schip buiten de territoriale wateren voor Hoek van Holland neerliet, om welgemoed haar commercieel program te beginnen: zij zendt pretentieloze, meest smakeloze plaatjes uit en levert daar tussendoor de reclame, waarvoor zij betaald wordt. Haar zendcontracten lopen, naar zij meedeelt, reeds tot ver in 1964. Haar aanhang groeit met de dag.

Nu de Raad van Europa zich met de wering van illegale zenders bezig houdt, dreigt Veronica een politieke inzet voor de a.s. kamer-verkiezing te worden. Een zwerm van supporters kiest voor haar partij, teneinde haar te legaliseren voordat haar werk internationaal strafbaar zal worden gesteld. Daaronder zullen ongetwijfeld veel vrijgevochten Nederlanders schuilen, die zich plichtmatig aan de zijde van de verdrukten scharen. Aan de andere kant mag het veelbetekenend worden geacht, dat dit bijzonder laagstaande program bescherming vindt in brede volkslagen; volkslagen namelijk, die met het toch al zo populaire karakter van de officiële omroepen nog niet gelukkig zijn!

Het derde programma

Daar staat bovendien nog een andere ontevredenheid tegenover. De ontevredenheid van een deel van ons volk, dat weigert de zeer middelmatige programma's van de officiële omroep in zijn huiskamers te verwelkomen. U behoeft waarlijk geen kniesoor of cultureel ivoordrager te zijn, om vrij te blijven van waardering voor wat er aan zoets, lafs en sentimenteels uit onze luidsprekers wordt gespuid. Zulke mensen gebruiken de radio alleen voor nieuwsberichten en enkele goede concerten — voor de rest staat hun toestel ongebruikt.

In Engeland noemt men hen aanhangers van „het derde programma”. Men heeft daar namelijk eerst het „lichte programma”, dat zich beperkt tot alles wat onbelangrijk is; daarnaast het „home-service” programma, dat — evenals bij ons — naar middelmatigheid streeft; tenslotte het „derde programma”, dat consequent aan cultuur doet.

Toegegeven dat het aantal luisteraars op deze culturele hoogten vrij gering is, blijkt deze mogelijkheid toch levensvatbaar te zijn: telkens neemt de „home-service” een geslaagd program van de pionierssector over, en brengt dit met succes voor de grote massa.

In ons land is het de groep van prof. M. Rooy, die het vorig jaar een licentie-aanvraag indiende voor uitzendingen van bewust hoog gehalte. Zij koos daartoe speciaal de fm-band, een moderne zendmogelijkheid, die nog niet op alle toestellen kan worden gerealiseerd.

Willen de Veronica-aanhangers also meer pretentieloze programma's, en de groep-Rooy uitzendingen van hoger gehalte, beide vleugels vormen onbetaalde posten voor de officiële omroepverenigingen, welke het — uit economische motieven dan wel uit principiële, dat laten wij in 't midden — tot nu toe in de massa hebben gezocht.

Geen reclame in de radio

Buiten de commerciële Veronica en de andere niet gelicentieerde zenders wordt streng gewaakt tegen het voeren van reclame in de radio. Dit is een evenwichtstoestand van wetgeving en particulier belang; niet van zendkwaliteiten en nog minder van principes.

Een courant immers kan goed zijn, ook al staan er advertenties in. Zelfs al staan die advertenties tussen de tekst, hetgeen hoger betaald wordt. Zo kan ook een omroep wel goed zijn, al zou zij een reclame-rubriek hebben (West-Duitsland); zelfs al zou de reclame tussen de uitzendingen door komen (Veronica, Engeland) — ja zelfs al zouden de gehele programma's door een adverterende onderneming betaald worden (Ver.St.). Toegegeven dat wij graag vooraf weten wanneer de reclame komt (Duits systeem), en dat een advertentie tijdens een cultureel program minder welkom zal zijn (V.S.).

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Amsterdam
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging Opbouw:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht

Administratie: Slotlaan 220, Zeist

Televisie

Van de hoorbare naar de zichtbare radio is vandaag maar één stap — in dezelfde winkel. Beide apparaten worden reeds in één meubel verenigd. Geen wonder dan ook dat de omroepverenigingen zich het eerst — en langzamerhand met enig succes — op de televisie hebben geworpen. Zij hadden immers ervaring, personeel, administratie en apparatuur — zij het op een naastgelegen gebied. Problemen als film, toneel, dans en cabaret zijn door onze „princiële” verenigingen in één slag opgelost — nu deze in onze huiskamers worden geserveerd en gesauveerd, zonder aanstoot voor derden....

Toch is de televisie — oorspronkelijk zeker niet als een omroepmonopolie bedoeld — de overheid uit de hand gelopen. Reeds in 1953 zegde minister Cals de nota „Reclame-televisie” aan de tweede kamer toe. En voor deze nota, febr. 1961, eindelijk verscheen, was het miljoenste televisie-toestel reeds geregistreerd! Geen wonder dat de omroepverenigingen, die tot dusver in hoofdzaak de uitzendingen voor de tv verzorgden, thans het monopolie voor zich opeisen. Zij wensen haar verworven positie te handhaven, en eisen ook de — straks in 1963 gereed te komen — nieuwe zender met het tweede tv-program geheel voor zich op. Vandaar hun brochure — die overigens allerminst overtuigend is opgesteld — contra het regeringsbeleid, dat bewust voor commerciële televisie is geporteerd. Menig lezer van dit weinig fraai geïllustreerde stuk zal na afloop zuchten: het oudste kind wil weer de koek alleen hebben, en gebruikt daartoe alle redelijke en onredelijke argumenten!

Commerciële televisie

En hiermee zitten we midden in de strijd „voor vrijheid in de ether”. De regering is voor commerciële televisie op het tweede net. De omroep verheft haar geluid in een vierstemmig koor, contra het commerciële spookbeeld.

De regering gaat van de gedachte uit dat — naast de bestaande zuilenstructuur — ons volk behoefte heeft aan een vrije televisie, welke zichzelf financieel bedruipt en alzo los staat van elk groepsvooroordeel. Die commerciële televisie zal — om kijkers en dus adverteerders te trekken — een zo goed mogelijk program moeten bieden. Daarmee zal zij de omroepverenigingen pressen, eveneens haar programma's tot de grootste hoogte te brengen.

Begrijpelijk dat de omroepverenigingen hier grote gevaren zien. Hun evenwichtstoestand, in 40 jaar met zorg bereikt, wordt alsdan aangetast door nieuwe en nog ongekende krachten. Het concurrentiefront, waar het vuur reeds lang tot zwijgen is gekomen, zal worden verlegd en waarschijnlijk grote waakzaamheid gaan eisen. Bovendien: grote financiële mogelijkheden, waar de verenigin-

gen nog nimmer aan toe zijn gekomen, zullen straks anderen in de schoot vallen. En... de traditionele „princiële” groepenstructuur zal worden doorbroken, hetgeen enorme gevolgen kan hebben.

Een symfonie van Brahms, een causerie over de ruimtevaart, een reportage uit het buitenland zullen volstrekt geen principiële zenders nodig blijken te hebben. Ja, het zal kunnen voorkomen dat een commerciële zender met genoeg, en tegen de kostende prijs, een goede kerkdienst zal uitzenden; waarbij noch de gezalfde VPRO-stem, noch het devote KRO-omroepstertje met de zachte g, noch de clara vox der NCRV noodzakelijk zullen zijn!

De argumentatie van de omroepfederatie: dat het loslaten van de beginselen en de inschakeling van het economisch principe een ondergang van de programmakwaliteit zouden inleiden, wil ons bepaald niet toespreken. Om geheel eerlijk te zijn: van beginselen in de huidige omroep merken we niet bijzonder veel; en misschien hangt het zeer middelmatig niveau der uitzendingen hier wel mee samen. Maar bovendien: als een commerciële zender, teneinde zich te handhaven, werkelijk een beroep op de laagste instincten van een volk zou moeten doen, dan rijst de vraag waarom bestaande omroepen dit niet reeds lang hebben gedaan. Waarschijnlijk omdat de grootste gemene deler van ons volk nog niet op het laagste niveau wil aangesproken worden. De commerciële radio en televisie in het buitenland bewijzen trouwens het tegendeel.

Vrijheid in de ether?

De vier zuilen hebben één streven gemeen. „Zij streven alle vier naar behoud van de geestelijke vrijheid in de ether. Zij verzetten zich tegen elke poging van de overheid, om ons volk van boven af een omroep op te leggen, die het in zijn geheel niet begeert en die niet in overeenstemming is met het vrijheidsbeginsel”, schrijven zij op pag. 3 vet. En de vraag rijst voor het laatst: wat is dat vrijheidsbeginsel?

Is vrijheid het begin of het doel van dit streven? En: is dit nu een „beginsel” zoals onze calvinistische vaders bedoelden, die slechts over beginselen spraken, wanneer Gods Woord uitgangspunt was? — of is dit een uitgangspunt van socialisten en liberalen, die de meerderheid der federatie uitmaken?

De christenen in dit omroepfront zullen wel raar staan te kijken, als zij deze „beginsel”-politiek op een onbewaakt ogenblik zouden confronteren met Gods vijfde gebod ten aanzien van onze overheid!

Het effect van de brochure is bij ons deze conclusie: zoals de grondwet ons vrijheid van drukpers toestaat, laten wij met voorzichtigheid elkander de vrijheid laten, dat elk zijn stem verheft in de courant, op straat, in de radio, op de televisiegolf.

Wij mogen de overheid verzoeken voor het algemeen welzijn, voor een billijke verdeling van de zendtijd, voor de eerbaarheid en goede zeden te willen waken. Maar wij moeten — willen wij onze betrekkelijke vrijheid waard zijn — een ander zijn vrijheid gunnen. Ook in de ether.

D. W. L. M.

PERSSCHOUW**De „Korte Verklaring van 1905” en de Chr. Reformed Church van Noord-Amerika.**

Het is misschien reeds tot de lezers van ons blad doorgedrongen, dat de beroemde en beruchte leeruitspraken van 1905 in Amerika opnieuw in discussie zijn gekomen. In Amerika komt nog al eens ter sprake wat voordien reeds in Nederland de geesten bezig hield.

De zaak staat namelijk zo, dat de Korte Verklaring, welke de synode van Utrecht in 1905 opstelde naar aanleiding van de destijds gerezen meningsverschillen, in 1908 door de synode van de Chr. Geref. Kerk van Noord-Amerika werd overgenomen. In De Reformatie heb ik indertijd uitvoerig beschreven hoe het daartoe gekomen is. Ondanks felle oppositie hebben besliste tegenstanders van Kuyper het destijds klaargespeeld, dat ook de Chr. Geref. Kerk van Amerika deze door hen als anti-kuyperiaans beschouwde uitspraken voor haar rekening nam.

In de laatste jaren kwamen deze leeruitspra-

ken in Amerika opnieuw ter sprake. Uiteraard in verband met de „Vrijmaking” en wat daarmee samenhang. Dat geschiedde vooral onder de van uit Nederland geïmmigreerde leden van de Chr. Ref. Church die, zoals men weet, voor het overgrote deel in Canada wonen.

Nadat de synodale kerken in ons land de Vervangingsformule — en daarmee de verklaring van 1905 — hadden terzijde gesteld werd ook in Amerika, en dan weer speciaal in de immigranten-kerken, het verlangen levendig dat de Chr. Ref. Church de door haar in 1908 overgenomen verklaring van 1905 ook zou wegdoen. Een aantal voorstellen daartoe werd in 1960 bij de Generale synode ingediend. Deze benoemde deputaten om deze zaak te bestuderen. En onlangs hebben deze hun rapport ingediend dat nu op de synode van 1962 zal behandeld worden. Het rapport kennen we niet. Maar wel vonden we in „Church and Nation” — een in Canada verschijnende periodiek onder redactie van Chr. Geref. predikanten — het volgende artikel daarover. Het is van de hand van Dr Marten H. Woudstra, professor aan het Calvin-Seminary, een oud-leerling van de Theol. Hogeschool in Kampen.

Een nieuwe synode van de Chr. Geref. Kerk zal weldra worden gehouden. Evenals al haar voorgangsters zal deze synode een oecumenische zijn. Zij zal handelen over kerkelijke zaken, kerkelijke belangen bevorderen en kerk-taal spreken. Daarenboven zal de komende synode van de Chr. Geref. Kerk ook handelen over de oecumenische zaken, oecumenische belangen bevorderen en een oecumenische taal spreken. Er is maar één alternatief. Als de synode van de Chr. Geref. Kerk geen kerk-taal spreekt en geen kerkelijke belangen dient verbeurt zij haar recht op het normale zogenaamde oecumenisch bezig zijn. Een kerk is niet heel veel andere dingen behalve het oecumenisch zijn. De specifieke aard van de kerk is oecumenisch, ongeacht het feit of zij deelneemt aan oecumenische besprekingen of lid is van oecumenische organisaties.

Een zaak van bijzonder belang voor onze lezers, speciaal voor hen die in Canada wonen is het rapport van de deputaten over de uitspraken van 1905. Op de synode van 1960 waren er niet minder dan vijf voorstellen van Canadese classes en kerkeraden waarin er op werd aangedrongen dat de synode zou verklaren dat de uitspraken van Utrecht niet langer bindend zouden zijn (be no longer in force) in de Chr. Geref. Kerk. Een commissie werd toen benoemd om de zaak in studie te nemen. Deze commissie heeft nu haar rapport uitgebracht.

De uitspraken van Utrecht werden, zoals bekend is, aanvaard door de Gereformeerde Kerken in 1905. Zij handelen niet alleen over de zogenaamde veronderstelde wedergeboorte van de kinderen des verbonds, maar ook over andere kwesties zoals infra- en supra-lapsarisme rechtvaardigmaking van eeuwigheid en andere. Het had de schijn dat de voorstellen zojuist genoemd in hoofdzaak betrekking hadden op de verklaring over de „veronderstelde wedergeboorte”. Maar de commissie besliste, na correspondentie met de respectieve classes, dat de voorstellen betrekking hadden op al de uitspraken van 1905 en niet slechts op een deel daarvan.

Behalve dit vijfvoudige verzoek van het canadese deel van de kerk moest de commissie ook in haar besprekingen betrekken een brief van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, een gemeenschap van kerken met welke we kort geleden in een volledige correspondentie (correspondence proper) zijn getreden. Deze kerk had ons tevoren kennis gegeven van haar moeilijkheden met de verklaring van 1905 inzake de veronderstelde wedergeboorte. Ze had er ons van op de hoogte gesteld dat zij contact met ons zou onnemen ten aanzien van deze zaak. En dat geschiedde.

De commissie die nu haar rapport uitbracht geeft ons eerst een kort overzicht van de recente ontwikkelingen welke geleid hebben tot haar benoeming, daarna iets over de historische achtergrond van het overnemen door ons van de uitspraken in 1908. Het memoreert ook de daarop volgende ontwikkeling der dingen, speciaal die van de laatste jaren.

De commissie legt sterke nadruk op het feit, dat deze uitspraken succesief een belangrijke plaats hebben verkregen in onze kerk, iets dat oorspronkelijk niet de bedoeling was. De commissie licht ons ook in omtrent de jongste ontwikkeling der dingen in dit opzicht in Nederland. Zoals zonder twijfel wel bekend is heeft de enige kerkgemeenschap, welke steeds die uitspraken handhaafde, besloten deze in 1959 terzijde te stellen. Daarvóór hadden de zogenaamde Vrijgemaakte Kerken die uitspraken herroepen (revoked). Andere gereformeerde kerkgemeenschappen in Nederland, zoals b.v. de Chr. Geref. Kerken, hadden deze uitspraken nooit aanvaard.

Wat is nu het oordeel van de commissie ten opzichte van deze zaak?

In de eerste plaats is de commissie van oordeel, dat het simpele „ter zijde zetten” van deze uitspraken zoals gevraagd werd niet een juiste wijze van doen zou zijn. In de eerste plaats is de

commissie van oordeel, en naar mijn gedachte terecht, dat dit schadelijke gevolgen zou hebben voor ons algemeen confessioneel besef. Er is, zoals de commissie betoogt, reeds veel dogmatisch indifferentisme in onze religieuze omgeving. Het ter zijde stellen van de uitspraken die naar het oordeel van de commissie haar waarde of haar nut als samenvatting van bijbelse waarheid in 't geheel niet hebben verloren zou dit dogmatische indifferentisme stimuleren. Bovendien, dat is bewering die het rapport als geheel karakteriseert en naar mijn overtuiging een van zijn prijzenswaardige aspecten is, laten de uitspraken van Utrecht aanzienlijke ruimte voor verschil van opvatting (for a variety of convictions). De commissie is ook van oordeel dat als verschil van mening ten aanzien van een deel van uitspraken een bron van conflict zijn, de kerk veeleer tot taak heeft misverstanden op te helderen door vast te stellen wat naar wij geloven, Gods Woord leert en hoe wij de uitspraken verstaan, dan nu zonder meer de uitspraken terzijde te stellen of in te trekken.

Dit alles lijkt ons een zeer gezond advies.

De commissie (1) erkent dat de uitspraken verschil van opvatting toelaten; (2) zij zou wensen mogelijk verschil van opvatting, dat een bron van conflict zou kunnen zijn, op te lossen door een eenvoudig appèl op het woord van God; (3) zij wenst de uitspraken terug te brengen tot de positie welke zij historisch gezien hadden en daarom adviseert zij dat de synode zal uitspreken dat deze formules niet behoren gebruikt te worden als een criterium voor het lidmaatschap of het bedienen van een ambt in de Chr. Geref. Kerk.

Er zijn veel meer aspecten aan dit rapport waarop we commentaar zouden willen geven. Van bijzonder belang is het antwoord dat de commissie geeft in betrekking tot de bewering van onze Chr. Geref. broeders in Nederland. Hun bezwaar was als volgt: 1. De uitspraak dat overeenkomstig de belijdenis van onze kerken het zaad des verbonds krachtens de belofte Gods voor wedergeboren en in Christus geheiligd moet worden gehouden, totdat bij hun opgroeien uit hun leven of leer het tegendeel blijkt, is niet werkelijk gebaseerd op de belijdenis. (2) In de tweede plaats is het bezwaar geuit dat deze verklaring een valse gerustheid zou bevorderen en dat zij de prediking zou verschromen omdat zij de schijn wekt dat de oproep tot bekering overbodig is.

Dit roept een groot aantal zeer belangwekkende vragen op. Ieder die op de hoogte is met de gecompliceerde theologische kwesties die hier in geding zijn zal de vragen spoedig kennen. Naar mijn gedachte kan evengoed het verwijt worden geuit, en misschien zelfs veel met nog meer grond, dat de uitspraken iemand van alle zekerheid beroven, dan dat zij een valse zekerheid bevorderen. Het ene zou natuurlijk slechter zijn dan het andere. Maar het lijkt mij toe, en op dit punt ben ik het eens met het rapport van de commissie, dat het verwijt van valse zekerheid niet goed gefundeerd is. De uitspraken maken het zeer duidelijk dat zij niet een uitspraak willen doen ten aanzien van wat is, maar alleen iets willen uitspreken omtrent wat moet worden **aangenomen, beschouwd of gehouden** worden (assumed, considered or held). In plaats van de noot van valse zekerheid in de discussie te mengen, kunnen de uitspraken mogelijkwijs beschuldigd worden een fatale noot van **onzekerheid** in onze verbondsbeschouwing te introduceren. Dit is een zeer moeilijke zaak, en misverstanden kunnen hier makkelijk ontstaan.

Tot zover Prof. Woudstra.

Wie een beetje op de hoogte is van de Verklaring van 1905, haar voorgeschiedenis en haar functie in het kerkelijke leven, zal dit alles met verwondering lezen.

We lezen immers vooreerst dat die verklaring van 1905 een belangrijke plaats heeft gekregen in de Chr. Ref. Church, iets dat oorspronkelijk de bedoeling niet was. We vragen ons af: welke was die plaats? Hier in Nederland is die nooit duidelijk geworden. In een „Rapport inzake de uitbouw van de belijdenis”, ingediend bij de Generale synode van 1930, leest men over de verklaring van 1905 dat het in 1905 ging om „intra-confessionele geschillen” en dat het „niet geheel duidelijk is welk karakter zulk een uitspraak draagt”. Welke „plaats” heeft dan zulk een verklaring in het kerkelijke leven? Welke kan ze zo krijgen? Hebben we zoiets als 1e en 2e eventueel ook 3e en 4e rangs confessionele uitspraken? De deputaten verklaren dat de uitspraken niet als criterium voor het lidmaatschap der kerk of zelfs voor het bekleden van een ambt mag dienen! Waarvoor dienen ze dan? Wat betekenen niet-bindende uitspraken?

Merkwaardig is ook de uitspraak dat de afschaffing van deze verklaring het confessioneel besef van de kerken zal verzwakken! De zaken liggen hier evenwel precies andersom! Er is misschien niets dat het confessioneel besef der kerk zo verzwakt als het steeds verder uitbreiden en c.q. handhaven van alle mogelijk heel en half confessionele uitspraken.

Ten aanzien van deze kwestie heeft Prof. J. Ridderbos indertijd eens prachtige dingen ge-

zegd. Hij deed het in een nota inzake een eventuele „uitbouw” van de confessie, ingediend op de synode van 1930. Omdat zijn woorden nog volle aktualiteit bezitten wil ik ze hier overnemen. Prof. Ridderbos legde er in die nota eerst alle nadruk op, dat men inzake uitbreiding der belijdenisgeschriften de uiterste voorzichtigheid moet betrachten. En hij vervolgde daarna aldus: „Allereerst met het oog op dat gezag der Heilige Schrift. Het staat onder ons vast, dat de Heilige Schrift de eigenlijke en enige autoriteit is, waaraan onze consciëntiën zijn gebonden; en dat de belijdenisgeschriften niet anders hebben dan een afgeleid en betrekkelijk gezag. Maar daarom is het ook nodig, ervoor te waken, dat de belijdenisgeschriften niet voor het bewustzijn der gemeente naast de Schrift of zelfs in hun plaats treden. In dit opzicht nu brengt m.i. elke nodeloze uitbreiding gevaar met zich mee.

Hoe meer men er naar staat, de inhoud van het geloof der gemeente volledig uitgewerkt in de belijdenisgeschriften op te nemen, hoe meer de gedachte (thans wel reeds hier en daar opduikend) gevoed wordt, dat men eigenlijk alleen gebonden is aan datgene wat in de belijdenisgeschriften tot uitdrukking is gekomen. En hiermede zou toch metterdaad de Schrift als hoogste en enigste autoriteit zijn losgelaten.

Aan de andere zijde kan ook het gezag der belijdenisgeschriften zelve door nodeloze uitbreiding licht worden verzwakt. Het is een algemeen verschijnsel, dat een zaak door overdrijving niet gebaat, maar geschaad wordt. Hoe groter het getal der belijdenisgeschriften, hoe groter de kans, dat ze niet of onvoldoende bekend zijn; hoe groter het aantal formuleringen, hoe groter het gevaar, dat er aan volledige instemming met dit alles bij sommigen iets ontbreekt.

Ook staat de kerk met een verder doorgevoerde formulering der waarheid volstrekt niet altijd sterker dan met een, die dichter bij het centrum blijft: het centrale heeft altijd de meeste geestelijk-bindende kracht: en ook: hoe verder de formulering wordt doorgevoerd, hoe groter het gevaar, dat de kerk zelve in voorkomende gevallen niet de volle consequentie eruit kan of durft trekken; wat dan weer de indruk wekt, dat men de woorden der belijdenisgeschriften niet al te zwaar moet wegen — iets wat aan het confessioneel besef slechts schade kan toebrengen”.

Tot zover de woorden van Prof. Ridderbos.

En dat hij gelijk heeft blijkt uit het geciteerde artikel zonneklaar.

De deputaten verklaren dat de uitspraken in 1905 aanzienlijk ruimte voor verschil van opvatting overlaten. Dat pleit niet voor de precisie en bondigheid der formuleringen! En die zijn toch wel noodzakelijk in een confessioneel geschrift. Deputaten rekenen dan ook al bij voorbaat op verschil van interpretatie die bron van conflict kan zijn. Ze wijzen ook reeds bij voorbaat aan wat in dat geval gedaan moet worden. Namelijk een nieuwe verklaring opstellen. Een verklaring van een verklaring dus! Dr Woudstra geeft voorts zelf reeds een concreet voorbeeld van verschil van visie op de verklaring: Leidt zij tot valse zekerheid of be-rooft zij juist de ware zekerheid!

Als men dit alles overweegt — en er is nog meer te noemen — dan wordt het hoe langer hoe duidelijker dat deze Utrechtse uitspraak — speciaal als ze op de genoemde gronden wordt gehandhaafd — een ernstige verzwakking betekent van het confessionele leven van de kerk die ze — niet handhavende — handhaaft.

P.S. Juist vóór de correctie van dit stuk las ik dat de synode van de Chr. Ref. Church de verklaring van 1905/08 heeft gehandhaafd.

C. V.

KERKNIEUWS

Aangenomen naar Hoek (Z.-VI.) H. M. Ohmann te Zuidbroek; naar Wetsinge-Sauwerd H. Mostert, kand. te Rotterdam.

Ds W. W. J. van Oene te New Westminster (Canada) is na een afwezigheid van bijna tien jaar met een kort verlof in Nederland geweest. Ds v. Oene heeft in een gemeentevergadering te Schiedam — de kerk die hij het laatst diende in Holland — bij dia's een en ander verteld van het kerkelijk leven in Canada. 22 aug. j.l. zijn ds en mevr. v. Oene met de K.L.M. weer naar Canada vertrokken.

Ds J. v. d. Zwaag, emeritus-predikant, die te Groningen in een inrichting verpleegd werd, is ter verdere verpleging weer naar zijn woning te Westlaren overgebracht.

's-Gravenhage-Zuid-West. De gemeente, die tot heden haar diensten hield in een openbare school aan de Steenwijklaan, heeft gastvrijheid verkregen in de Chr. Geref. Nebokerk aan de Rhijnvis Feithlaan waar zij elke zondag om half elf en vijf uur kan samenkomen.

Can. Ref. Church. De classis West-Canada gaf aan M. C. Werkman van Edmonton een gunstig

attest voor de part. syn. om op grond van art. 8 D.K.O. te staan naar het ambt van Dienaar des Woords. Deze classis zal voorts aan de gen. synode voorstellen uit te spreken dat zij, zolang ze niet gesplitst is, de bevoegdheid heeft van een part. synode.

Ds W. Borgdorff. De Kerkeraad van Baarn heeft het verzoek van Deputaten ingewilligd en zal zijn predikant Ds W. Borgdorff voor één jaar en zes weken afstaan voor de arbeid onder de militairen.

Het adres van de scriba is G. Visser, Ferd. Huycklaan 50, telef. 02954-3263.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS...

Met de kerken.

Waarom dit nu zo nadrukkelijk wordt gesteld? De kerken hebben immers zelf het initiatief genomen?

Wij moeten dit toegeven. En toch is er enige zorg bij ons. Zo werd over de afgelopen periode van slechts 5 kerken een bijdrage ontvangen; hieronder is een kerk, welke reeds ruimschoots het gevraagde bedrag overmaakte, doch intussen nog steeds elke maand een collecte houdt voor het tehuis. Van deze kerken gezamenlijk werd in totaal f 805,17 ontvangen.

Broeders, zo komen wij niet aan de eindstreep! Nu willen wij gaarne aannemen dat de vakantietijd niet vreemd is aan de weinige bijdragen over de laatste drie maanden. Een reden dan ook om U thans te herinneren aan de gemaakte afspraak: Samen willen wij er voor zorgen dat het tehuis er komt. Het moet er komen!

Spoedig zullen ook de diakenen hun werkzaamheden weer opnemen. Laten zij dan deze arbeid niet vergeten. Er zijn nog vele kerken, welke niets van zich lieten horen. Broeders, de bereidheid om te geven is er. Wanneer U de zaak goed voorbereid, zult U bemerken dat de broeders en zusters gaarne bereid zijn U te helpen, zodat U het gevraagde bedrag bij elkaar krijgt. Wij en vele anderen rekenen op U.

Men is tot geven bereid!

Een pupil, die spoedig meerderjarig hoopt te worden, vroeg of hij ook wat mocht bijdragen. Natuurlijk was hiertegen geen enkel bezwaar. Graag zelfs. Wij waren blij verrast toen hij van zijn spaarcenten f 100,— gaf. Een hem niet onbekende deed er f 25,— bij.

De Gereformeerde Reisvereniging ontbreekt ook ditmaal niet. De vakantiegangers naar Rudesheim stuurden f 35,67. Een zuster had zo van haar vakantie genoten dat zij anderen liet meegenieten en f 100,— voor het tehuis bestemde.

Een vader kwam op de terugtocht van zijn vakantie even uitblazen. Hij had met zijn vrouw en kinderen eveneens genoten van de ene week vakantie. Hij verraste ons met f 5,—. Genieten deden ook de catechisanten van Gees. Zij hebben een reisje gemaakt en daarbij niet al het zakgeld opgemaakt. Er is een collecte gehouden, welke f 11,68 opbracht.

Van het Jeugdcongres te Gorssel bleef er (finantiël) nog f 11,05 over, die men voor het tehuis bestemde.

De Vrouwen op hun bondsdag te Enschede lieten zich ook niet onbetuigd en maakten een bedrag van f 529,71 over.

Een zuster van 93 jaar was tijdens de plaatselijk gehouden actie overgeslagen. Via haar predikant ontvingen wij de f 5,— welke zij had klaar gelegd.

Er werden nog vele andere giften ontvangen, doch voor dit maal genoeg.

Verantwoording tot en met 28 augustus 1962

Ontvangen van kerken	f 172.611,51
Ontvangen van particulieren	f 36.000,69
Totaal:	f 208.612,20

Van particulieren alleen ontvingen wij over de periode f 1.355,11.

Bijdragen kunnen worden gestort op postrekening nr 52325 t.n.v. „Stichting Gereformeerde Kinderbescherming”, Beatrixlaan 37, Ede.

Mejuffrouw dr K. A. Vos, wetenschappelijk hoofdamtbenaar aan de rijksuniversiteit te Groningen, is benoemd tot lector in de faculteit van de wiskunde en de natuurwetenschappen aan die universiteit, om onderwijs te geven in de algemene chemie.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404-2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk